

## נשא

— „אחד יולדת שנים“, „יולדת לשתי שנים יולדת בכל שנה“<sup>10</sup>).

פארוואס איז רש"י משנה<sup>11</sup> פון די אלע ערטער און קלייבט אויס צוויי ענינים<sup>12</sup> — „אם היתה יולדת בצער תלד בריוח . . שחורים יולדת לבנים“<sup>13</sup>!

[ולהוסיף ולהעיר — אז אויך דער רמב"ם<sup>14</sup> ברענגט בלויז צוויי פון די

א. בסיום פרשת סוטה זאגט דער פסוק<sup>15</sup> „ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע“. די ווערטער „ונזרעה זרע“ טייטשט רש"י (נאכדעם ווי ער איז מפרש „ונקתה — ממים המארים כו“, כדלקמן סעיף ג) „אם היתה יולדת בצער תלד בריוח אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים“.

איז לכאורה תמוה: דער מקור פון דעם פירוש איז אין ספרי<sup>2</sup>, גמרא (מס' סוטה<sup>3</sup>) ותוספתא<sup>4</sup> (ועד"ז<sup>5</sup> — אין ירו' שלמי<sup>6</sup> און תנחומא<sup>7</sup>) — און אין די אלע ערטער ברענגען זיך נאך עניני ברכה — „נקבות יולדת זכרים קצרים יולדת ארוכים“ (און אין עטלעכע ערטער (אויך<sup>8</sup>))

בשאר המקומות). אלא שצע"ק, דהויל לרש"י לכתוב הכלל (כעורים . . נאים) ולא הפרט (שחורים . . לבנים). וראה לקמן הערה 41.  
(9) ספרי, ברכות, ירושלמי, תוספתא ובמדב"ר (שם, כה).

(10) במדב"ר שם.

(11) להעיר ג"כ משינוי לשון רש"י „תלד בריוח“ — דלא כבכל מקומות הנז"ל „יולדת“, וכל' רש"י עצמו „שחורים יולדת לבנים“. וראה לקמן הערה 39.

(12) בדפוס שני דרש"י מביא גם „קצרים יולדת ארוכים“. ובשני כת"י רש"י (שתח"י) מביא „נקבות תלד (יולדת) זכרים“.

(13) ולהעיר, שגם במדב"ר (שם, מא) מביא רק „יולדת בצער יולדת בריוח יולדת כעורים יולדת לבנים“ (אלא שמקדים „שאם היתה עקרה שהיא נפקדת“).

(14) הלי סוטה פ"ב ה"י. ולהעיר, שלהלן (פ"ג הכ"ב) כתב: ה"ז מחזקת ופני מזהירות ואם ה"י בה חולי יסור ותתעבר ותלד זכר (ורק אח"כ מביא דרשת חז"ל שהביא בפ"ב שם — ובשינוי לשון) ואם

(1) פרשתנו ה, כח.

(2) על אתר. וראה גם במדב"ר פרשתנו פ"ט, כה [אבל ידיעה השקו"ט האם ראה רש"י במדב"ר כמו שהוא סדור לפנינו].

(3) כו, א. וכן בברכות לא, ב (וראה לקמן שוה"ג להערה 9).

(4) סוטה פ"ב, ד.

(5) אלא שבירושלמי ותנחומא (וכן במדב"ר שם, מא) מצרף שתי הדיעות (דער"ק ור"י בסוטה (ברכות) וספרי (שם) יחד: אם היתה עקרה נפקדת יולדת בצער כו).

כן להעיר, שבירושלמי (וכן במדב"ר) שם נלמד מהיתור „ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא“ (אבל בירוש' שם ממשיך: ולית לי לרש"י ונקתה ונזרעה זרע). ובתוספתא שם: מה ת"ל ואם לא נטמאה האשה. ובתנחומא שם: שנאמר ואם לא נטמאה האשה וגו' (ובתנחומא באבער (שם א) הועתק כל הכתוב). ואכ"מ.

(6) סוטה פ"ג ה"ד.

(7) פרשתנו א.

(8) אבל זה שבירושלמי, תוספתא ותנחומא שם מפרט „כאורים (כעורים) יולדת נאים שחורים יולדת לבנים“ — י"ל דרש"י לא הוצרך לפרט שניהם מאחר שתוכנם חד הוא (ובפשטות זהו הטעם שלא נפרטו

(\*) בהעזקת הבריייתא. ונשמט שם „נקבות יולדת זכרים“ — משא"כ בגמ' שם לפני' הועתקו ד' הדברים שבסוטה שם. וראה דק"ס שם. ועוד. ואכ"מ.

(\*) בכתי' רש"י אחדים שתח"י — „תלד . . תלד“ (וכ"ה ברמב"ם שבהערה 14), ובכתי' אחדים — „יולדת . . יולדת“. אבל בדפוס ראשון, שני ודפוסים הנפוצים הוא ככפונים.

וועט האבן קינדער<sup>20</sup>, נאָר) אַז „תלד בריח . . יולדת לבנים“?

אין גמרא<sup>21</sup> (וספרי<sup>22</sup>) ברענגט זיך אַ פלוגתא צווישן ר' עקיבא ור' ישמעאל: ר' עקיבא זאגט „ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה עקרה נפקדת“, זאגט אויף דעם ר' ישמעאל „אם כן יסתרו כל הע-קרות ויפקדו כו' א"כ מה ת"ל ונקתה ונזרעה זרע שאם היתה יולדת בצער וכו'“. זאגן מפרשים<sup>23</sup>, אַז רש"י לערנט ניט ווי רע"ק „שאם היתה עקרה נפ-קדת“ מצד דער קשיא פון ר' ישמעאל „אם כן יסתרו כל העקרות ויפקדו“, און דערפאר נעמט ער אַז דעם פירוש פון ר' ישמעאל.

אבער לכאורה איז אַ דוחק (גדול) צו זאגן אַז דאָס איז טעמו של רש"י (וואָס ער נעמט אַז דעם פירוש פון ר' יש-מעאל) — וואָרום:

(א) די שאלה „אם כן יסתרו כל הע-קרות ויפקדו“ איז ניט אזוי שווער (עכ"פּ — אין דרך הפשט), ווייל: (א) סתירה אליין איז ניט מספיק אַז זי זאל נפקד ווערן, נאָר עס מוז זיין דוקא לאחרי קינוי הבעל<sup>24</sup>. (ב) ובעצם הענין — וואָס איז דער גרויסער „געוואָלד“ אויב אַז

ענינים (אבער ניט די זעלבע צוויי וואָס רש"י ברענגט, נאָר) „שאם היתה יולדת בצער תלד בריח ה' דרכה לילד נקבות תלד זכרים“<sup>15</sup>].

דארף מען זאגן, אַז ע"ד הפשט — ענינו של פרש"י על התורה (אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא<sup>16</sup>) — קען מען מדייק זיין פון פסוק נאָר די צוויי ברכות, וואָס ער ברענגט.

ב. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם התמ":

דער פירוש הפשוט פון „ונזרעה זרע“ איז — אַז אויב „טהורה היא“ וועט זי (ניט נאָר ניט האָבן דעם עונש פון „צנתה בטנה ונפלה ירכה“<sup>17</sup>, נאָר זי וועט) האָבן קינדער. און אזוי לערנען טאָקע כמה פשטנים<sup>18</sup>, אַז „יתן<sup>19</sup> לה השם זרע בשכר הקלון שאירע לה“.

ווי קומט עס, אַז רש"י — וואָס ענינו איז לפרש פשוטו של מקרא, כנ"ל — טייטשט „ונזרעה זרע“ (ניט — אַז זי

ה' דרכה לילד בקושי תלד במהרה ה' דרכה לילד נקבות תלד זכרים. ואכ"מ.

ובתיב פרשתנו עה"פ „ותיפוק זכיא נזויה מנהר — ראה פ' יונתו) . . ותתעבר בבר דכר“. וראה זהר פרשתנו ככד, א: דמתעברא בברא דכר (וראה רע"מ שם, ב. זהר שם ככה, ריש ע"ב).

<sup>15</sup> אלא ש"ל שכן היתה גירסת הרמב"ם בש"ס סוטה שם „ראה מס' סוטה עם שינויי נוסחאות כו' (ירושלים תשל"ט) שכ"ה בכמה כתי' ועוד).

<sup>16</sup> פרש"י בראשית ג, ח, שם, כד, ועוד.

<sup>17</sup> פרשתנו שם, כז (ועד"ז שם, כא"כב), וראה

הערה 20.

<sup>18</sup> רשב"ם, ראב"ע ועוד. וראה במדב"ר (שם,

כה) „כדי הוא הצער שינתן לה בנים כו'“ (אלא

שמשיך „שאם היתה עקרה כו'“ — ראה לקמן

בפנים בסוף הסעיף). זהר שבסוף הערה 14. מדרש

הגדול פרשתנו עה"פ. ועוד.

<sup>19</sup> ל' הראב"ע.

<sup>20</sup> ולהעיר, שלפי פירוש זה מוכן בפשטות ההמשך דונקתה (ממים המאריס) ונזרעה זרע — ראה רא"ם שהובא לקמן ס"ג — דלא זו בלבד ש„ונקתה“, שלא תענש ב„צנתה בטנה ונפלה ירכה“ (שבית הרחם מתקלקל. חזקוני) — אלא „ונזרעה זרע“.

<sup>21</sup> סוטה שם (ובברכות שם — מוחלפת השיטה).

<sup>22</sup> שם. — ובבמדב"ר שם בשם רא"ו ור' יהושע.

<sup>23</sup> ס' זכרון. ועוד.

<sup>24</sup> פרשתנו שם, יד ובפרש"י — וזה אינו תלוי

בהאשה (ובמשנה ריש סוטה שקינוי צ"ל בפני שני

עדים. אלא שבפרש"י עז"ת לא הובא זה רק לענין

סתירה — שם, ג).

„ממים המאריים“? ס'איז דאך מובן מאליו, אַז דאָס איז דער פירוש הפשוט פון „ונקתה“, וכמפורש פריער אין דער שבועה וואָס דער כהן איז איר משביע וואס<sup>29</sup> לא שטית גוי הנקי ממי המרים המאריים האלה!“

דער רא"ם לערנט, אַז רש"י באַ-וואָרנט דערמיט: מ'זאָל ניט מיינען אַז „ונקתה“ איז אַ הקדמה צו „ונזרעה זרע“ (ווי עס איז משמע פון פשטות לשון הפסוק, אַז „ונזרעה זרע“ איז אַ תוצאה פון „ונקתה“), און דער פשט פון פסוק איז „ונקתה מדברים המונעים הלידה ובה ונזרעה זרע“<sup>30</sup> — איז דאָס רש"י שולל און זאָגט, אַז „ונקתה“ מיינט „מהמים המאריים שהוא ענין הצלתה מצביית הבטן ומנפילת הירך“ און „ונזרעה זרע עניין לעצמו“.

אַבער לכאורה צ"ע בזה:

(א) ווי פאָסט דער לשון „ונקתה“ אויף „דברים המונעים הלידה“ (וועלכע זי האָט געהאט פון פריער)? דער פסוק האָט געדאַרפט זאָגן „ונרפאה“ וכיו"ב.

(ב) ועוד ועיקר: ווי קען גאָר זיין אַ קס"ד צו טייטשן „ונקתה מדברים המונעים הלידה“ — וואָס לפ"ז וועט אויס-קומען, אַז דאָס וואָס ס'איז מפורש פריער בדברי הכהן („הנקי ממי המרים המאריים האלה“) ווערט אפילו ניט דערמאָנט וואו דער פסוק רעדט וועגן קיום הדבר בפועל!

עד"ז איז קשה לויט דעם תירוץ פון גו"א, אַז רש"י איז אויסן צו באַוואָרע-נען מ'זאָל ניט טייטשן „ונקתה“ — מן העונש<sup>31</sup> כמו ונקח<sup>32</sup> האיש מעון —

אשה כשרה, אַז עקרה (אַדער אפילו מער ווי איין עקרה) וועט דאָס טאָן<sup>25</sup> בכדי צו נפקד ווערן בורעא חייא וקיימא?

(ב) לאידך: די זעלבע שאלה קען מען פרעגן אויף ר' ישמעאל (ווי תוס'<sup>26</sup> פרעגט און בלייבט ביי אַ קשיא) „יסתרו כל יולדות בצער וילדו בריח“ (און ווי מפרשים זיינען אין דעם מפלפל).

(ג) די קשיא פון ר' ישמעאל איז „אם כן“ — דוקא אויף (לויט) פירוש ר' עקיבא „שאם היתה עקרה נפקדת“, ד.ה. אַז די ברכה „ונזרעה זרע“ איז געזאָגט געוואָרן (לויט רע"ק) בשייכות צו אַז עקרה — בעת אַז די תמי' אויף פירש"י איז — (התורה על הרוב תדבר) פאַר-וואָס איז ער ניט מפרש אַז „ונזרעה זרע“ רעדט וועגן רוב נשים, אַז אשה הראוי' לילד<sup>27</sup> — אַז אין שכר פון איר קלון „יתן לה השם זרע“ (וכמובן בפשטות, אַז אויך אַז אשה וואָס האָט שוין קינדער, איז (נאָך) אַ קינד אַ ברכה הכי גדולה<sup>28</sup>).

ג. אויך דאַרף מען פאַרשטיין די הת-חלה פון לשון רש"י (אויף „ונקתה“), וז"ל „ונקתה, ממים המאריים ולא עוד אלא ונזרעה זרע אם היתה כו" — דל-כאורה: מאי קמ"ל אַז „ונקתה“ מיינט

(25) וראה ברכות שם גבי חנה שאמרה „אלך ואסתתר כו" (וכבר שקיט במפרשים בארוכה האיר היתה מותרת לעבור על איסור יחוד כו. ואכ"מ).  
(26) סוטה שם. — וביפה מראה לירושלמי סוטה שם, דווחי שיטת ר"ש בן לקיש (בירושלמי שם). ע"ש.

(27) ראה גם מדרש הגדול פרשתנו עה"פ. וכן מוכרח ברמב"ם פ"ג שם שכתב „וחתעבר ותלד זכר“ אף שפכ"ב שם מפרש (ע"פ סוטה שם) „שלא נאמר בתורה ונזרעה זרע אלא בראוי' לילד“.

(28) וצ"ע לכאורה זרע בדיק טוב על פרש"י כאן: אם יש לה בנים מה קורת רוח יש לה לכן פירש (רש"י) אם היתה כו'.

(29) ה, יט.

(30) ראה זהר שהובא לקמן הערה 34.

(31) ראה ספורנו כאן. מלב"ם. ועוד.

(32) לקמן פסוק לא.

ררים<sup>35</sup> „ונזרעה זרע“<sup>36</sup>.

און דערפאר לייגט צו רש"י „ונקתה, ממים המאריים“: דאס איז נישט (אזוי) אויף צו שולל זיין אן אנדער פירוש אין „ונקתה“, נאר אויף צו מדגיש זיין ווי דער „ונזרעה זרע“ שלאחז איז א תוצאה פון די „מים (המאריים)“.

עפ"ז קומט אויס, אז דער „ונזרעה זרע“ איז א טייל (והמשך) פון דעם „ונקתה ממים המאריים“. איז במילא נישט קיין קשיא פארוואס דאס ווערט נישט גע- זאגט פריער ביים משביע זיין די אשה — ווייל דער כהן זאגט דעם ענין נאר באופן כללי — „הנקי ממי המרים גו“, און דערנאך איז דער פסוק מפרט אז דער „הנקי ממי המרים“ איז כולל אויך דעם פרט<sup>37</sup> פון „ונזרעה זרע“.

ה. ע"פ כל זה וועט מען אויך פאר- שטיין פארוואס רש"י איז מפרש „ונזרעה זרע“ — „אם היתה יולדת בצער תלד בריוח אם היתה יולדת שחור- רים יולדת לבנים“:

וויבאלד לויט רש"י איז דער „ונזרעה זרע“ א פעולה פון די „מים המאריים“, תמורת פעולתם ההפכית אויף דער „אם שטית“, איז מסתבר, אז דער אופן פון דער פעולה לטובה איז בדומה צו אופן פעולתם להיפך:

(35) ובפרט שהמים עצמם „קדושים הן“ (רש"י פרשתנו ה, יח), ונקראים „מים“ רק „על שם שפן שהם מרים לה“ (רש"י שם. וראה רש"י שם, כד). ולהעיר מזהר ורע"מ פרשתנו (קכד, ב) דנקתה ונזרעה זרע" הוא דוגמת „ימתקו המים (המרים) דמרה (בשלח טו, כג).

(36) להעיר מפרש"י ויצא (ל, לט): המים נעשין כו'.

(37) ובפרט שהפרט „ונזרעה זרע“ איז ענין בשעת מעשה (אלא שאם ה' ענין בפ"ע לגמרי ולא שייך ל„ונקתה ממים המאריים“) הו"ל להכהן לפרטו בהשבעה.

וואָרן וויבאלד דער פסוק זאגט בפירוש פריער „הנקי ממי המרים המא- רים האלה“, איז מהיכא תיתי לומר אז דער זעלבער לשון „ונקתה“ בסיום הענין מיינט אן אנדער ענין („מן העונש“)?

ד. וי"ל דעם ביאור בכל זה:

רש"י בפירושו קומט פארענטפערן א שאלה פשוטה אין פסוק: וויבאלד אז ביים משביע זיין די אשה ווערן אויסגע- רעכנט אלע פרטים וועלכע וועלן גע- שען בתוצאה פון שתיית „מים המא- רים“ — סיי „אם לא שכב גו“ און סיי אויב „שטית תחת אישך“<sup>38</sup> — איז ווי קומט עס אז דערנאך, ווען דער פסוק רעדט וועגן די תוצאות בפועל, ווערט נתוסף א נייער ענין — „ונזרעה זרע“ — וועלכער איז נישט פאראויסגעזאגט איז דער שבעה?

און — אויף צו באווארענען די שאלה איז רש"י מעתיק „ונקתה“ און זאגט „ממים המאריים ולא עוד אלא ונזרעה זרע אם היתה יולדת כו“ — וואס דער- מיט וויל רש"י מדגיש זיין, אז מיט „ונזרעה זרע“ מיינט נישט די תורה צו מוסיף זיין א שכר סתם וואס זי באקומט (מצד דעם קלון וואס זי איז דורכגע- גאנגען), נאר דאס איז א תוצאה ופעולה פון די „מים (המאריים)“ גופא<sup>39</sup>. דהיינו, אז נישט נאר וואס די מים וועלן נישט פועל זיין קיין פורעניות (עס וועט פון זיי בטל ווערן דער „מאריים“), נאר אדרבה — ולא עוד אלא — די מים וועלן נאך פועל זיין אז ענין של ברכה (היפך דמא-

(33) שם, יט"ב.

(34) וראה זהר פרשתנו (קכה, סע"א ואילך): אלין מין עאלין בגווה ואתהפכו מתיקן ונקאן גרמה וקיימין בגווה עד דמתעברא . . . הו משפרי . . . ברא שפירא נקי כו' (והיינו שגם „ונקתה“ הוא פעולת המים), וראה הערה הבאה.

משא"כ די אנדערע ענינים וואס חז"ל ברענגען — „נקבות יולדת זכרים קצרים יולדת ארוכים" (ועד"ז) „אחד יולדת שנים", „יולדת לשתי שנים יולדת בכל שנה" (האָבן ניט אין זיך קיין תכו-נות, וועלכע האָבן עפעס אַ שייכות ודוגמא צו דער פעולה (ביי „שטית") פון די מים המאריים.

ו. דער ענין — אַז דער „ונזרעה זרע" איז ניט סתם אַ שחר, נאָר אַ תוצאה פון די „מים המאריים" עצמם — איז אויך מתאים מיטן תוכן פנימי פון ענין הסוטה:

בתחלת הענין, אויפן פסוק<sup>42</sup> „איש . . כי תשטה אשתו" זאָגן חז"ל<sup>43</sup> „אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות". ד.ה. אַז ענין הסוטה איז מרמז אויף דעם „רוח שטות" וועלכער גיט די אפשריות און איז גורם אַז דער אדם זאל זיין אַן „עובר עבירה". וואָס דאָס איז דער ענין פון קינוי וסתירה בעבודה רוחנית, אַז אַ איד באַהאַלט זיך (קערט זיך אָפּ) פון דעם אויבערשטן<sup>44</sup> (דער איש פון כנסת ישראל) אע"פּ אַז דער „איש" האָט מקנא געווען און אַנגעזאָגט

כשם ווי ביי דער פעולה ההפכית וואָלטן די „מים המאריים" איר ניט נאָר „מחסר" געווען מן העולם (כפרש"י<sup>38</sup>) „המאריים, המחסרים אותה מן העולם" — נאָר דוקא אין אַן אופן פון צער און יסורים (וצבתה בטנה ונפלה ירכה),

אַזוי אויך די פעולה לברכה פון די „מים" (ביי „לא שטית") — איז ניט נאָר אַז זי וועט האָבן קינדער (ונזרעה זרע), נאָר דער אופן פון „ונזרעה זרע" איז להיפך פון צער: „אם היתה יולדת בצער תלד בריוח"<sup>39</sup>; ועד"ז — „אם היתה יולדת שחורים יולדת לבנים" — בניגוד צו דער „שחרות" הפנים<sup>40</sup> וואָס עס ברענגען די יסורים פון „צבתה בטנה ונפלה ירכה"<sup>41</sup>.

(38) שם, יח.

(39) ועפ"ז יומתק הטעם שרשי מדיק, תלד בריוח" (ולא „יולדת") — ראה הערה 11 — להדגיש שזהו ענין בהאשה גופא (היפך הצער שהיו המים גורמים בהאשה); משא"כ „יולדת לבנים" ה"ע בהולד.

(40) ולהעיר שבפשטות מראה המים ה" שחור מצד העפר המעורב בהם (וראה ירושלמי סוטה פ"ב ה"ב).

(41) כמובן בפשטות (וראה משנה סוטה כ, א. רמב"ם הל' סוטה פ"ג הט"ז) „פני מוריקות" — ועפ"ז יומתק הא דרש"י מביא ענין זה, ולא „כעורים יולדת נאים" (ראה לעיל הערה 8). וראה לקמן הערה 56.

(42) ה, יב.

(43) סוטה ג, א. — ובתנחומא פרשתנו (ה) „אין המנאפין כו", הובא בפרשי עה"ת עה"פ. — ולהעיר שבתנחומא ופרשי „שתכנס". וראה פרשי עה"ת וישלח לב, ט.

(44) ראה גם לקריש ח"ב ע' 311 ואילך.

(45) ראה רש"י תשא (לב, כ), „נתכוין לבדקם כסוטות". ובבמדבר פרשתנו (פ"ט, מד ואילך) דרש כל הפרשה על חטא העגל. ע"ש.

(\*) ועד"ז הגירסא בסוטה שם (נכנסה) — בע"י, כמה כתי' ועוד (ראה מס' סוטה עס שנינו נוסחאות הנ"ל). וכ"ה בהמשך הגמ' שם (גם לפנינו) „אין אדם מקנא כו' א"כ נכנסה כו'".

(\*) אבל אא"פ לרש"י לפרש (ע"ד מ"ש הרמב"ם הל' סוטה פ"ג הכ"ב) „מתחזקת . . ואם ה' בה חולי יסור" — כי בפסוק מפורש „ונזרעה זרע", היינו שהמזכיר בענין השייך לזרע הולדת בנים — ולכן הוזקק רש"י לפרש „יולדת לבנים", ולא פ"י (כבתי"ע ורמב"ם) „פני מוריקות" (היפך „פני מוריקות" — ראה הערה 41) — כי מהפסוק מוכרח שהו"ע בשייכות ללידה.

איידער דער איד טוט תשובה איז דאך האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה<sup>52</sup>, מען טאג ניט טאן א חטא מיטן חשבון אז צוליב דעם וועט מען האבן דעם עילוי פון תשובה<sup>53</sup>;

דוקא לאחר ווי ס'איז פאראן די תשובה בפועל — דעמאלט ווערט נתגלה אז די כוונה פון דעם איז געווען, אז עס זאל זיין (ניט נאר דער „ונקתה“ ווי קודם החטא, נאר) „ונזרעה זרע“, צו אויפטאן אן עלי' נעלית יותר, ובכיוון<sup>54</sup>, ולבנים<sup>55</sup>.

ו'ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין<sup>57</sup> — אז תמורת דעם צער ויסורים פון חבלי משיח ווערט רוח, און אגשטאט דער „שחרות“ פון גלות („הוש-חרו פניהם של ישראל . . כשולי קדי-רה“<sup>58</sup>) ווערט „לבנים“, דער אור הגאול לה.

(52) משנה יומא פה, ב.

(53) וכן מצד הדוגנות — שלפני עשיית התשובה היה גק'הט לגמרי והיפך רצונו ית' והפיכתם לזכות הוא חידוש גמור. וראה בארוכה לקריש חכ"ז (ע' 111 ואילך) שלכן לא שייך לומר עליהם שהם בגדר „דבר שיש לו מתירין“ (עיי' התשובה, ע"ש). (54) ראה לקריש ח"ה ע' 65 ואילך ובהערות שם. לקריש ח"ה (ע' 395: 398). לקריש חכ"ז שם (ע' 109-10: 114-5).

(55) פעולת התשובה (מן המיצר קראתי) — ענני במרחב (תהלים קיח, ה).

(56) אם יהיו חטאים כשנים (ואדום שהוסיף וגם לקה — שחור הוא (נדה יט, א. ושיג)) כשלג ילבינו (ישע"א, יח).

— ומתאים להמבואר לעיל (הערה 39) שחלד בריח' הרע בהאשה (כי זהו העילוי שבהנעת עצמו, שעבודתו היא ב'ריח', מרחב), ו'גילולת לבנים' הרע בהולד (וברוחניות — מה שהחטאים מתלבנים ונהפכים לזכות).

(57) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(58) מגילה יא, א. וראה שהש"ר עה"פ (שה"ש א, ה) שחורה אני גוי. ועוד.

„אל תסתרי“, „לא יהי' לך גוי' על פני“<sup>46</sup>, און באהאלט זיך<sup>47</sup> מיטן „איש אחר“ — דעם יצר הרע.

און דער ענין פון „ונקתה ונזרעה זרע“ ווייזט אויף דעם ענין התשובה. דורך תשובה ווערט ער ניט נאר ריין („ונקתה“) פון טומאת החטא, נאר נאכ-מער — עס ווערט אויפגעטאן אן עילוי לגבי פריער, כמאמר<sup>48</sup>: מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין.

און דאס באוואונט רש"י (אויך לויט'ן תוכן פנימי), אז דער „ונזרעה זרע“ — די עלי' שעל ידי תשובה — איז ניט סתם א (זייטיקער) ענין, נאר דאס נעמט זיך פון די „מים המאריים“ גופא. די עלי' איז פארבונדן דערמיט וואס די „מים המאריים“ גופא איז מען מהפך לטוב, אתהפכא<sup>49</sup> כ' וטעמין מרירו למיתקא<sup>50</sup>, זדונות נעשות לו זכויות<sup>51</sup>.

און דאס איז דער טעם פנימי פאר-וואס דער ענין פון „ונזרעה זרע“ שטייט ערשט לבסוף הפרשה (ווען עס קומט ארויס בפועל), און ניט פריער, אין דער שבועה וכו' — ווייל דער ענין, אז דורך דער ירידה כ' אין חטא („סוטה“) קומט ארויס דערנאך אן עלי' לגבי לפני החטא — קען ניט שטיין בגלוי לפני עשיית התשובה.

(46) יתרו כ, ג.

(47) עדמש"ן אם יסתר איש במסתרים (ירמ' כג, כד).

(48) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד (בשינוי לשון).

(49) זח"א ד, א. תניא ספ"י.

(50) ע"ד לשון חז"ל (מנחות מד, א): מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר.

(51) יומא פו, ב.

איז בטל געוואָרן דער שעבוד<sup>61</sup> (צער),  
און נאָכמער „ולכל בני ישראל הי' אור  
במושבותם"<sup>62</sup> —

און מען גייט צו דער גאולה האמי-  
תית והשלימה איז אַן אופן פון „בשובה  
ונחת תושעון"<sup>63</sup>, ובמהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ נשא תש"מ)

און דער „ריוח" ו„לבנים" הויבט זיך  
אַן נאָך לפני הגאולה, אין די לעצטע  
רגעים פון גלות<sup>59</sup>

— כימי צאתך מארץ מצרים<sup>60</sup>, וואָס  
נאָך זייענדיק אין מצרים לפני הגאולה

(59) הנהגה של חסדים המגולים דוקא.

ואף שיסורי הגלות הם בכדי לברר ולזכך את בני-  
הרי הקביה „יכול לתקן שלא ע"י יסורים וזהו  
שאנו מבקשים מחוק ברחמיה הרבים אבל לא ע"י  
יסורים כו' כי הוא כל יכול" (אוה"ת מסעי ע'  
א"שצא). וראה ס' השיחות תשי"ד ע' 15.

(60) מיכה ז, טו.

(61) ר"ה יא, רע"א.

(62) בא י, כג.

(63) ישעי' ל, טו. וראה אוה"ת בא ס"ע שה ואילך.

המשך וככה תרלי"ז בסופו.

## נשא ב

המשכן איז געווען אויסן פארריכטען דאס וואס שלא התנדבו כדבעי (תחלה), ארויסצוברענגען נדבת לבם פארן משכן כדבעי בשלימות — און ווי האבן זיי דאס באוויזן — דורך בריינגען א האלבע עגלה<sup>8</sup> (יעדער נשיא)?

נאכמער איז ניט פארשטאנדיק:

ווי פארשטאנדיק פון פשטות הכתובים, און אזוי שטייט מפורש אין מדרש<sup>10</sup> האבן די נשיאים געבראכט די „שש עגלות צב ושני עשר בקר“ צוליב „לשאת את המשכן“; און אזוי איז געווען בפועל, ווי מפורש אין פסוק<sup>11</sup> אז משה האט פאנאדערגעטיילט די עגלות „כפי עבודתם“ — צו בני גרשון „שתי העגלות“ און „ארבעת הבקר“ און צו די בני מררי „ארבע העגלות“ און „שמונת הבקר“.

(8) וה'ז' שלא בערך הנדיבות שהיתה אצלם בפועל לפני'ז — בהבאתם לנדבת המשכן אבני שוהם ואבני מלואים ובושם וגו' (ויקהל שם, כו"ח). ולהעיר מלשון השי"ע עה"ת כאן (עה"פ ז, ג"ד) לא רצה לקבל מהם לפי שהוא מעט לפי ערכם. . . אמר אתמול היו רוצים לעשות המשכן כולו ועכשיו מביאים זה המעט.

(9) בספורנו (ו, ג): לאות אחזה ביניהם אשר בה יהיו ראויי שתשרה שכינה ביניהם (וראה גם שי"ע עה"ת). אבל צריך טעם מדוע דוקא כנדבה זו לשאת המשכן הוצרכו להדגיש זה.

(10) במדב"ר שם. וראה גם פרש"י פרשתנו ז, י"ד.

(11) פרשתנו שם, ז"ח.

א. בפרשתנו דערציילט די תורה: „ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וימשח אותו ויקדש אותו גו' ויקריבו נשיאי ישראל גו' ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלות צב ושני עשר בקר עגלה על שני הנשיאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן“.

איז דא אינגאנצן ניט פארשטאנדיק: מ'געפינט אז נדבת המשכן האבן די אידן געגעבן מיט א נדיבות לב ביותר, ביז אז ס'איז געווען „דים. . . והותר“<sup>2</sup>,

ווי קומט עס אז דוקא נשיאי ישראל האבן ביי נדבת העגלות מצמצם געווען און מנדב געווען יעדערער א האלבע עגלה! „עגלה (אחת) על שני הנשיאים“?

נאכמער: בנוגע נדבת הנשיאים שטייט אין ספרי<sup>3</sup> ומדרש<sup>4</sup>, און אראפגעבראכט אין פרש"י<sup>5</sup>, „מה' ראו הנשיאים . . . במלאכת המשכן לא התנדבו תחלה . . . כך אמרו הנשיאים יתנדבו צבור מה שיתנדבו ומה שמחסרין אנו משלימין כיון שראו שהשלימו צבור את הכל שנאמר<sup>6</sup> והמלאכה היתה דים אמרו מעתה מה לנו לעשות, הביאו את אבני השוהם והמילואים לאפוד ולחושן' לכך התנדבו כאן תחלה“ — ד.ה. אז נדבת הנשיאים ביום כלות משה להקים את

(1) ז, א"ג.

(2) ויקהל לו, ז.

(3) פרשתנו ז, ג.

(4) במדב"ר פי"ב, טז.

(5) עה"פ שם. ועד"ז בפ' ויקהל לה, כז.

(6) ל' רש"י פרשתנו שם. ועד"ז בספרי ובמדב"ר שם.

(7) ויקהל שם.

(\*) וב„מפתח“ להמחבר (נדפס בסוף ביאורו על התורה, ירושלים תשמ"ב) בפרשתנו כתב: אף על פי שהיו עשירי עס.